

**פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון**  
**ראיון עם סלי כהן (ששון), תל אביב**  
**תאריך: 8.8.1999**  
**מראיין: אריה כהן**

אריה כהן: הגברת כהן, בשלב הראשון אני מבקש שתספרי על בית אבא שלך בחלב. בבקשה. איפה גרתם? במה אבא עסק?

סלי כהן (ששון): גרנו בשכונת היהודים שנקראת שכונת ג'מיליה. היינו משפחה מאוד מכובדת וחמה. היינו כמעט, לא היתה הרבה השכלה ב... אבל במקרה שלנו שאבא שלי היה מנהל ואנחנו יצאנו ... הרבה יותר משכילים מאנשים אחרים.

ש: זאת אומרת המשפחה באופן כללי הקפידה בענייני חינוך?

ת: נכון. היינו בבתי ספר הכי גבוהים שהיו בסוריה. היינו ב"ליסה פראנסה" והיינו ב"פרנסיסקן".

ש: בפרנסיסקנים מה שנקרא?

ת: פרנסיסקנים בהתחלה. אחר כך, אחרי שגרשו את הצרפתים ושרפו את בתי הספר של הצרפתים, אז אנחנו היינו בבית ספר של הערבים, בית ספר עממי איזה שנה –שנתיים. אחר כך עוד פעם עברנו לבית ספר "ליסה פראנסה".

ש: שזה בעברית?

ת: ליסה פראנסה קוראים את זה, זה השם הצרפתי שלו.

ש: זה השם הצרפתי? מה הפירוש בעברית? פראנסה זה צרפתי, מה זה ליסה?

ת: בית ספר להשכלה, השכלה.

ש: הבנתי. דרך אגב, באיזו שנה שרפו את בתי הספר הצרפתיים?

ת: שרפו נדמה לי

ש: שנות הארבעים פחות או יותר?

ת: לא. אחר כך. שרפו את בתי הספר ב-52, אולי, '53.

ש: '52, '53?

ת: כן.

ש: למה שרפו?

ת: שרפו כי, קודם כשגרשו את הצרפתים עוד לא שרפו. אחר כך שרפו את בתי הספר. הם גרשו אותם בסביבות '45. אחר כך שרפו את בתי הספר.

ש: זאת אומרת היה לזה רקע, רקע דתי?

ת: לא. רקע שלא רצו לחיות תחת השלטון הצרפתי, כנקמה.

ש: נקמה פשוט?

ת: נקמה, כן. אחר כך היה לנו מצב שלא היינו כל כך חפשיים בסוריה. היינו מוגבלים בתנועה, היינו מוגבלים בנסיעות. סך הכל יכלנו לנסוע לא יותר משלושה קילומטרים, מה שלא יהיה, בתוך העיר. אין מחוץ לעיר. סך הכל שלושה קילומטרים מסביב.

ש: מסביב לרובע?

ת: ... אתה יכול לתאר שלושה קילומטר לאיפה מגיעים? פחות או יותר בסביבות הרובע. זה לא היה רובע. זו היתה שכונה.

ש: מין רחוב?

ת: לא, רחוב שגרו בו לא רק יהודים. אנחנו היינו מעורבים, לא היינו בגטו. היינו מעורבים. בערך היו, ג'מיליה היתה נניח כמו רחוב נניח דיזנגוף פה. ... רחוב. אחר כך סוריה התפתחה ונהיו שכונות חדשות ונהיו מקומות חדשים, אבל זו היתה שכונה. לא היינו מורשים להוציא רשיונות נהיגה. לא היינו מורשים לקבל רשיונות נהיגה. לא היו בסוריה, לאף אחד לא היתה מכונית. לא הורשנו ללמוד באוניברסיטאות. היינו גם כן, התנפלו עלינו הרבה כשעברנו ברחוב. קיבלנו מכות והשפלות וכל מיני ביטויים לא נעימים - יהודי זה יהודי זה. כל מיני וסבלנו הרבה.

ש: במיוחד לגבי נשים?

ת: לא במיוחד. דוקא הילדים יותר.

ש: הבנים?

ת: הבנים. היו דואגים שהילד הולך לבית הספר, איך הוא הולך לבית הספר ואיך הוא חוזר. בטח חוטף מכות. היה לי אח שרצה להראות שהוא גיבור אבל סבל מזה הרבה כי התנכלו לו הרבה והיו הרבה מהומות ... והיו מגיעים אלינו הביתה ודופקים בדלת וצועקים - יהודי. אמא שלי היתה יוצאת החוצה ומגינה עליו והיו לנו הרבה סיפורים עם הבחור הזה.

ש: את מדברת איתי על שנות החמישים והששים?

ת: כן.

ש: הבנתי. עכשיו, יש לך עוד שתי אחיות בארץ. רוזט ולילי. אני מבין שאת גדולה מהם. את האמצעית במשפחה?

ת: לא. אני הרביעית.

ש: את ילידת?

ת: 1937.

ש: אני מבין שכל האחים גרו באותו בית?

ת: כן.

ש: באופן כללי אפשר לומר שגרתם בסביבה כלכלית די נוחה?

ת: סביבה ... כלכלה בינונית. לא היו יהודים עשירים, אבל אנחנו בינוני.

ש: הבנתי. אוקיי. ספרי לי קצת בבקשה על הנסיבות שהביאו אותך, בעצם לפני זה, אני הבנתי שיותר מאוחר גמרת ללמוד והתחתנת, נכון?

ת: כן.

ש: ונולדו גם ילדים?

ת: שלושה ילדים.

ש: איפה גרת אחרי שהתחתנת?

ת: גרתי באותה שכונה קצת ליד ההורים.

ש: עם מי התחתנת?

ת: בחור שקוראים לו קצב איציק, יצחק. אבל שם קראו לו זכי.

ש: קצב זו משפחה די גדולה. אני מכיר.

ת: נכון.

ש: משפחה מאוד גדולה. במה הם עסקו המשפחה הזו?

ת: רוב היהודים, אין עיסוק אחר, היה רק מסחר. רוב היהודים עסקו במסחר.

ש: ומשפחת קצב התמחתה בתחום מסויים במסחר?

ת: לא, במסחר. ... בעלי היה גם סוחר.

ש: בתחום של בדים?

ת: בדים.

ש: אוקיי. אני מבין שהעסק היה בשוק?

ת: לא, היה בשכונה די רחוקה, בשכונת הנוצרים.

ש: מבחינת היחסים עם הנוצרים שם היה בסדר אני מתאר לעצמי?

ת: לא מי יודע מה בסדר. לא אהבו את היהודים שם.

ש: אבל נתנו לו לעבוד במקצוע שלו?

ת: כן.

ש: אז אני מבין שבשלב מסויים, מה היה באמת

ת: בגלל שום דבר.

ש: מתי זה היה?

ת: היה בשנת '73

ש: לפני מלחמת יום כיפור או אחרי?

ת: לפני.

ש: לפני מלחמת יום כיפור?

ת: בהחלט.

ש: ב-1973?

ת: כן.

ש: מה קרה?

ת: אני לא הייתי בבית בכלל. אני וזכרונו לברכה בעלי היינו אצל ההורים. במקרה רשמנו את ההזמנות

לחתונה של אח שלי שהיתה שמונה ימים אחרי זה. עשינו, קיבלנו את ההזמנות, פתאום דפקו בדלת. ...

זכרונו לברכה יצא לפתוח את הדלת. שמענו ירייה.

ש: אחת?

ת: אחת, והוא צעק שירו בו. הלך איזה שלושה צעדים ונפל וזהו.

ש: לא יודע מי?

ת: אחר כך ידעו מי. אחר כך לא תפסו אותו בגלל שהוא רצח אותו, אבל הוא במקרה גילה שהוא רצח אותו.

ש: למה הוא גילה את זה?

ת: למה גילה? כי הוא היה פושע ושכן שלנו.

ש: שכן שלכם?

ת: כן. היה שכן שלנו. הוא גר נניח ברחוב השני והכיר אותנו טוב מאוד כי שם זה מקום סביבתי ושכונתי. כל האנשים, אחד מכיר את השני. הוא היה בבית קפה, ישב עם החברים שלו. הוא בחור פושע, יכולים להגיד פושע. הוא התערב עם ... מתלוצצים אחד עם השני, אמר לחברים שלו – אתם רוצים שאני אלך להרוג יהודי עכשיו? אז הוא יצא מבית הקפה, עלה למשפחה אחרת, דפק בדלת, פשוט לא פתחו לו את הדלת. אז ירד מהם, בא ועלה אצלנו. גרנו בקומה הרביעית, דפק בדלת, בעלי הלך ופתח את הדלת, קיבל את הירייה ונפל על המקום.

ש: מי זה היה האיש הזה?

ת: היה ממשפחת עטר.

ש: משפחה סורית מוסלמית?

ת: מוסלמית, כן.

ש: הוא נשפט?

ת: אני כשבאתי עוד ... לא ידעו. בסוף באו אנשים ואמרו לי שהוא נשפט. אני חושבת שמישהו אמר לי שאחרי כמה שנים הוא השתחרר. אני לא זוכרת מי דיבר. אני לא יכולה להתעניין פה כי אין אנשים שיש להם קשר לסוריה. אז פשוט הוא רב עם איזה בעל עסק שהוא היה עובד אצלו, רב איתו על כסף. בעל העסק הרגיש שהוא רוצה להתנקם בו ... ודרש הרבה כסף ממנו על העבודה. אז הוא פשוט היה חכם בעל העסק הזה, הוא ביקש ממנו לבוא הביתה כדי שיתן לו את הכסף. הזמין אותו הביתה והזמין משטרה. היתה מסביב לבית. אז פשוט כשהוא דיבר עם בעל העסק, אמר לו – אתה רוצה שאני אשלח אותך איפה ששלחתי את היהודי? פשוט הוא גילה על עצמו, אז תפסו אותו וידעו שזה הוא שהרג את בעלי. קודם לא ידעו. עד שאני יצאתי עוד לא נתפס.

ש: אני מבין שהבעל שלך לא צעק את השם שלו?

ת: לא, לא הבין. מילה אחת לא צעק. צעק – ירו בי, והלך שלושה צעדים ונפל.

ש: מה קרה אחר כך?

ת: אחר כך הייתי בהלם, הייתי בפחד. היו לי שלושה ילדים. הגדול היה בן תשע. לא הורגלנו לעבוד. נשים לא עובדות בסוריה. המצב שלנו לא היה מי יודע מה. הייתי צריכה תמיכה. היה השותף של אח שלי באותו זמן בחנות, כי זה אח שלי, אז המשיך לתמוך בי. אבל אם היה זר, זה היה סיפור אחר. ברוך השם אני לא סבלתי

ש: מבחינה כלכלית.

ת: מבחינה כלכלית, כי תמכו בי האחים שלי מחוץ לארץ ודודים שלי, והעסק המשיך ללכת ואח שלי תמך בי באותו זמן גם כן ונתן לי מה שהיה מוסכם בינהם, לא החסיר לי שום דבר. נתן לי מה שמגיע לי.

ש: בכל אופן זה קצת ככה קשה להבין. הוא סתם בשביל לרצוח יהודים בא ירה וזהו?  
 ת: סתם. בלי שום סיבה אחרת. בעלי היה בן אדם מאוד מוכר בקהילה, והיה מאוד עדין ומאוד שקט ומאוד נחמד. כל הקהילה אהבו אותו מאוד. ביום ששמעו בקהילה שקרה לו מה שקרה, איפה שאנחנו מתאספים זה בית הכנסת, אין לנו מועדון. פשוט נהר של דמעות (יצא) מבית הכנסת אותו יום. כל האנשים בכו על המקרה הזה, שלא מגיע לו. אנחנו לא הורגלנו למישהו שיהרוג את השני. זה רחוק מאוד מאיתנו.

ש: הקהילה עשתה הפגנות?

ת: עשו ביום ההלוויה. אני פשוט, אמא שלי לא נתנה לי, כי הייתי בהלם גדול ובאופי שלי אני פחדנית מאוד. אז יש לי חוברת עם התמונה שלו

ש: על האירוע הזה?

ת: האירוע הזה, כן?

ש: מי הוציא את החוברת?

ת: יש לנו מורשת, תרבות יהודי סוריה

ש: הם מוציאים את החוברות האלה?

ת: ... את החוברות האלה ...

ש: אז אני מכיר את זה, אני אמצא את זה בחוברות.

ת: כן. בתמונה כתוב זכי קצב. זה האיש הזה.

ש: הבנתי. חוץ מההפגנה ביום הלוויה שם בחלב, עשו עוד משהו היהודים שם? משלחת אל השלטונות?  
 ת: אין משלחת. השלטונות לא מקבלים משלחת. ... אנחנו בישראל לא יודעים איך הולך השלטון (שם). פה אתה יכול לדבר, אני יכולה לדבר, הוא יכול. שם אין. זו דיקטטורה. מה שאומרים זה הולך. אף אחד לא יכול לפתוח את הפה. אף אחד לא יכול לדבר מילה. מורידים אותו ישר. אין להתלונן, אין. יש בכל ... בשביל המקרה הזה כמה אנשים הלכו כאילו להפגנה, אבל חוץ מיום ההלוויה לא היה כמעט כלום בקשר ל... .

ש: מהארץ קיבלתם אילו שהם מסרים?

ת: לא, לא קיבלנו כלום.

ש: שום מסר?

ת: לא ידעו על ישראל כשהיינו בסוריה. לא ידענו כלום על ישראל. שום דבר. לא היינו, שומעים איזו שמועה, יכול להיות נכונה, יכול להיות (שלא). אין לנו מודעות על ישראל.

ש: אבל יש רדיו לא?

ת: אסור לנו לפתוח רדיו ישראל.

ש: במחתרת?

ת: הייתי שומעת, אני מאוד התעניינתי בפוליטיקה. אז הייתי פותחת רדיו והייתי שמה את האוזן ככה, מכניסה את האוזן בתוך הרדיו כי הייתי גרה בקומה ראשונה, שלא יישמע בחוץ שאני פתחתי קול ישראל. לא הבנו, אנחנו שמענו ערבית, את קול ישראל בערבית. אז אני שמעתי רדיו אבל לא ידענו כלום על ישראל.

ש: אז מה קרה? איך קרה שאת מחליטה לברוח ארצה? מה קרה שנים לאחר מכן?  
 ת: לא שנים. אחרי חודשים אני ברחתי. אני ברחתי באוגוסט 74'. היה איזה אחד נוצרי שהיה מקבל הרבה כסף והיה מבריח יהודים.

ש: מה השם שלו?

ת: לא ... חשוב להגיד את השם, חשוב כן.

ש: כי השתמשו בו הרבה מאוד

ת: ביטרן.

ש: ביטרן, כן. הוא מוכר לי, הוא עבד גם עם הרבה בקמישלי, עם אליהו וזה.

ת: כן. הוא נתפס בסוף ועינו אותו הרבה.

ש: כן, אני מכיר את השם הזה ... הוא היה זה שהוביל אתכם?

ת: כן.

ש: תמורת כמובן

ת: תמורת הרבה כסף.

ש: שילמתם לו הרבה כסף?

ת: כן.

ש: אני מבין שאת באופן אישי לא הראית כלפי חוץ שאת מתכוננת לצאת?

ת: מה פתאום.

ש: איך עשית את זה? איך התכוננת?

ת: לא התכוננתי. פשוט פתחתי את הדלת, יצאתי עם תיק יד, תיק של אשה בסך הכל. אבל יום לפני כן, בשביל ... היו ילדים קטנים, לא היו שמים תשומת לב הרבה. הילד בן העשר, נתתי לו תיק של שוק, קטן כזה מניילון. מילאתי בו כמה כמה דברים להחלפה. לפני יום הנסיעה שלחתי אותו לבית של המבריח הזה.

ש: אליו הביתה?

ת: אליו הביתה.

ש: הוא גר בחלב לא רחוק?

ת: לא, רחוק. היה רחוק, אבל פשוט נסע בטכסי. הגיעו אליו ו... את הדברים. אני יצאתי מהבית, היה הבן הקטן שלי בן שלוש. החזקתי תיק ביד ... הולכת לגן ציבורי או לאיזה מקום, והגעתי אליו הביתה.

ש: יחד ...

ת: השניים האלה שלא יעוררו שום תשומת לב, כי אנחנו היינו, הקהילה כולה היתה מסורתית. הלכנו לבית הכנסת והתפללנו. אז זה היה במוצאי שבת. את הילדים שלחתי למנחה וערבית בבית הכנסת. גמרו את התפילה, אז באו הביתה, החליפו לבגדי שבת ויצאו. בא אח שלי, הלך ולקח טכסי לא מהסביבה שלנו. התרחק קצת, כי אם אתה לוקח טכסי "יש עין עליך". יש אתה יודע מוחבראת שמסביבנו וכל הזמן שמים עין עלינו. לא יכולים להוציא, אם אתה מוכר כיסא מהבית, אתה כבר חשוד. אתה לא יכול לזוז. אז לקח אותו לסביבה רחוקה, לקח טכסי מאיזה מקום רחוק, שלא מעורר חשד, והביא אותם ליד הבית. הוא לא

עלה. אחי לא עלה ... אמר להם – תעלו במדרגות האלה לקומה זו וזו, תעלו לשם. והילדים באו, שני הילדים שנשארו.

ש: ואת לבד הלכת?

ת: אני לבד והילדים אחר כך באו.

ש: והילד האחד כבר היה אצל ביטרן?

ת: אני והוא.

ש: אה, את והוא?

ת: כן.

ש: הבנתי. אז אני מבין שאת הבית השארת כמו שהוא?

ת: השארתי איך שהוא. סגרנו את הדלת ויצאנו, זה הכל. לא הוצאנו שום דבר מהבית, שום דבר.

ש: הבית עקרונית עבר לרשות ההורים שלך?

ת: מה פתאום. אסור שמישהו יתקרב. זה עבר לממשלה. עשו מכירה פומבית, התכולה נמכרה והממשלה

לקחה את הכסף. מישהו יכול לקחת תכולה של בית יהודי? אסור.

ש: איך את יודעת

ת: יודעת ממקרים קודמים. מישהו נסע, ברח, אז באה הממשלה, רוקנה את הבית מכרה את התכולה

ולקחה את הכסף.

ש: וגם את הבית מכרו?

ת: לא. הבית לא היה שלי, היינו בשכירות.

ש: ככה זה היה נהוג שם, בשכירות?

ת: גרו בשכירות כי לא נתנו לנו לקנות רכוש. אסור היה לנו לקנות רכוש.

ש: אז אני מבין שאת יוצאת דרך אסכנדרון?

ת: לא. אני יצאתי דרך לבנון.

ש: ביטרן הוביל אותך לכיוון

ת: הוביל אותי דרך, אני ועוד משפחה סורית אחת.

ש: יהודית? מחלב?

ת: יהודית, כן. מחלב. משפחת שרם (?).

ש: במונית?

ת: היינו במונית. נסענו דרך לבנון, בנקודות גבול, ... לנו תעודות כאילו אנחנו ערבים. כל פעם שהגענו

לנקודת גבול (אמרו לנו) – עשו את עצמכם ישנים. יצא איזה ... אמרו – למי אלה? ביטרן אמר לו – זו

המשפחה שלי, נוסעים לטייל.

ש: מה עם התעודות?

ת: הוא לקח את התעודות והביא לנו תעודה

ש: תעודות מזויפות?

ת: של ערבים.

ש: באמצעות משרד הפנים, פקיד שמקבל שוחד?

ת: לא יודעת באמצעות מה. אנחנו לא יודעים כלום. אף אחד לא יודע. הוא מסדר הכל. אנחנו פשוט נותנים לו כסף, ולא יודעים לדבר עכשיו כלום.

ש: חוץ ממנו היה עוד מישהו שמלווה?

ת: בטח היו. חוץ ממנו היה באוטו שלנו עוד מלווה גם כן.

ש: מטעמו?

ת: מטעמו. אבל חוץ ממנו היו אחים שלי שלא ברחו איתו. אחות שלי לא ברכה איתו. יצאו הרבה מאוד אנשים שתמורת הרבה כסף היו עושים את זה.

ש: את לא המקרה הראשון?

ת: לא מקרה ראשון. אחרי ברחו ולפני ברחו.

ש: הבנתי. בכל אופן הוא היה יוצא עם התעודות המזוייפות ומראה אותם לשומרים וכך הצלחת לעבור עד בירות?

ת: בירות.

ש: איפה בבירות?

ת: בבירות היתה אחותי גרה.

ש: איזו אחות?

ת: אחותי אסתר שהיא עכשיו גרה בברזיל.

ש: היא היתה נשואה שם עם

ת: עם קרוב משפחה שלנו.

ש: איזו משפחה?

ת: משפחת קאירה. אני הגעתי אליה, וכמה חודשים לפני היו אחותי ובעלה, גיסה וגיסתה. לפני המקרה שלי, כמה חודשים, אחותי ברחה. היא יותר צעירה, אחותי הצעירה ברחה. היא היתה נשואה ארבע או חמש שנים ולא היו לה ילדים. אז ... בעלה והיא, גיסה וגיסתה. היו גם שם אצל אחותי. אני הגעתי עם הילדים.

ש: ברובע היהודי? בואדי אבו-ג'מיל.

ת: בואדי אבו-ג'מיל. הם לא היו בואדי, הם היו בעליי.

ש: אה, זה היה בקיץ?

ת: בקיץ, באוגוסט. היינו בקיץ, אבל כשהיינו שם פרצה המלחמה, מלחמת יום כיפור.

ש: הענין הזה שפרצה המלחמה לא הפריע לכם? לא היו יותר בדיקות ...

ת: לא, אנחנו היינו בלבנון כשפרצה המלחמה, לא היינו בסוריה.

ש: כן, בלבנון, אבל בגלל המצב הזה הלבנונים לא

ת: אני הגעתי לבירות. מישהו הגיע לפניי. היו מברחים אותם דרך הים. אחרי שעתיים שלוש היו מגיעים לישראל.

ש: את מדברת גם על הפעילות של המוסד.

ת: כן, פעילות מישראל, מהמוסד, מהקליטה, לא יודעת מאיפה.

ש: כן, מהסוכנות ...

ת: מהסוכנות, אני לא יודעת ממי, אני לא יודעת כלום.

ש: היו מביאים אתכם בסירות, נכון? מהחוף בבירות, בנמל, בסירות לוקחים אתם עד לים פנימה, שם

עולים על ספינות של חיל הים, נכון?

ת: כן. באו חיילים מחיל הים אבל במקרה שלי זה לא היה.

ש: איך אצלך היה?

ת: אני במקרה שלי שהיה, על הדרך הזאת ידעו מחבלים ותפסו אותה.

ש: איזו דרך?

ת: של הים. כבר לא הוציאו אנשים מהים. דרך ... נשלטה על ידי המחבלים, פחדו להביא אנשים משם.

ש: למה? קרה משהו? הם תפסו מישהו?

ת: לא תפסו, אבל המוסד או אני לא יודעת מי, הרגישו שהדרך הזאת תפוסה על ידי המחבלים. הם כבר

ידעו עליה.

ש: מתי בערך הפסיקו את הדרך הזאת, דרך הים?

ת: לפני שאני, מי שיצא אחרון בדרך הזאת זו אחותי לילי. שמונה או תשעה חודשים לפני אני חושבת.

ש: ומאז הדרך הזו נסתמה?

ת: נסתמה, גמרנו. אין דרך הים.

ש: כן? את בטוחה?

ת: בטח. אני אספר לך איך אני הגעתי, זה סיפור גדול. הגענו ללבנון. הגיעו עוד אנשים מסוריה. היו מאה

איש שכבר התאספו בלבנון.

ש: איפה כולם גרו?

ת: זה מה שאני אומרת לך. לי במקרה היתה אחות, אבל מי שהגיע מסוריה לא היתה לו משפחה, לא היה

כלום. היו בבית הכנסת. הקהילה שמה אותם, פחדו שיתפסו אותם, כי יש ... שמגיעים מלבנון ומסוריה

ובודקים. אז שמו אותם בבית הכנסת וכמעט אסרו עליהם לצאת מהמקום. גם אחותי ...

ש: בבית הכנסת הגדול את מתכוונת?

ת: כן, ודאי. "מגן אברהם".

ש: הם היו שם בחצר?

ת: הם היו בחצר, בפנים. בית כנסת, מה יכול להיות בבית כנסת? הם סבלו מאוד האנשים. כשהגיעו

ללבנון באותו זמן שאני הגעתי, אנחנו פשוט היה לנו מקום לשבת. הם סבלו מאוד. סבלו להתרחץ, סבלו

סליחה על הביטוי להיכנס לשרותים, סבלו על כל הדברים האלה. מאה איש בבית כנסת, איך אפשר לחיות

בלי תנאים?

ש: כמה זמן הם ככה היו?

ת: יש כאלה שהיו כמה חודשים.

ש: כמה חודשים?

ת: בטח. אני הגעתי עוד היו אנשים בבית הכנסת.

ש: איך באמת הוציאו אותם משם ואותך?

ת: אחותי היתה כמעט שנה שם בלבנון. היא באה לפניי.

ש: את מתכוונת שאת

ת: לא, לא. אחותי השניה שברחה לפניי

ש: תגידי את השם שלה.

ת: נאדיה.

ש: אה, כן, אחות נוספת. שנה שלמה, אבל היא לא חיה בבית הכנסת?

ת: לא. היא חיה אצל אחותי. היא ובעלה, גיסה וגיסתה. כשאני באתי כולנו היינו אצל אחותי. אני חייתי

ששה חודשים בבירות. אחותי נאדיה היתה כמעט שנה. יום אחד ... הדרך להנה, אין דרך להוציא אותנו.

יום אחד, זה היה מוצאי שבת, בא גיסי ואמר לנו שהיום אנחנו עוזבים את לבנון. זה היה הכל מוסתר,

בסתר עשו את הכל.

ש: מה עשוי?

ת: בסתר עשו את כל הדברים האלה.

ש: כן, ברור שבסתר.

ת: כן. אז בא ואמר לנו – הערב אתם יוצאים, תתכוננו. אסור לכם לקחת, שכל אחד יקח תיק קטן ביד

והחלפה לכמה שעות או יום. ביום שבת בערב באו

ש: את התאריך את זוכרת?

ת: אני זוכרת, כן. זה היה ב-7 לינואר '74.

ש: ינואר זה חורף.

ת: כן. אז באו ואמרו לנו – תתאספו כולכם ותלכו שניים-שניים. אני וילד אחד, אחותי וילד. כל אחד

שניים-שניים תלכו עם משהו קטן ביד, ותלכו לבית הכנסת. הלכנו לבית הכנסת. בבית הכנסת אמרו לנו

שגם כן, כל שניים-שניים יצאו מדלת צדדית בבית הכנסת ושנלך לחוף הים, ליד בית מלון סנט-ג'ורג'.

שנלך לשם שניים-שניים, אוטובוסים מחכים לנו שם ליד שפת הים. יצאו כל שניים-שניים והלכו לשם

בסתר

ש: דרך אגב, זה מלון יהודי?

ת: לא. האוטובוסים חיכו שם. אמר לנו - אתם מגיעים ועולים לאוטובוסים. אז הלכו כולם והגיעו

לאוטובוסים. אחרי שהתאספו, לקח לנו איזה שעה, שעה וחצי עד שהגיעו כל שניים-שניים. עלינו

לאוטובוסים והסיעו אותנו לעירה, לג'וניה.

ש: כמה אוטובוסים הייתם ביחד?

ת: שני אוטובוסים. הגענו לג'וניה

ש: נמל ג'וניה את מתכוונת?

ת: לא לנמל. הגענו לבית.

ש: בשכונה?

ת: לא יודעים איפה. בחושך זה היה

ש: אה, זה היה בחושך?

ת: בטח, זה היה בלילה. אמרתי לך, מוצאי שבת.

ש: אבל כשאת אומרת ג'וניה, מה זה ג'וניה?

ת: לא יודעים כלום. אנחנו לא יודעים מה זה ג'וניה, לא יודעים כלום.

ש: אבל היום את יודעת מה זה ג'וניה? מה היה שם?

ת: זאת היתה עיירה ליד בירות.

ש: קרוב לנמל? קרוב לחוף הים?

ת: לא קרוב לחוף הים. אנחנו לא הגענו דרך הים.

ש: כן, אבל בכל אופן זה יותר מזרחה? יותר בהרים?

ת: כן.

ש: אוקיי.

ת: הגענו לג'וניה אז אמרו לנו ... הגענו, האוטובוס הוריד אותנו ליד איזה בית. נכנסנו, ראינו חלון גדול

מאוד ויש כסאות קש של ערבים, אתה מכיר אותם, הנמוכים האלה

ש: כמו בבתי הקפה.

ת: כן, הנמוכים האלה. נכנסנו, לא ידענו מה עושים עם הכסאות האלה. בית מלא כולו כסאות נמוכים.

ישבנו שם מסביבות עשר עד שלוש, שלוש וחצי אחרי חצות. בעלי הבית לא ידעו מי אלה. אמרו לנו – אם

ישאלו אתכם, תגידו להם שיש חתונה ובאתם לחתונה פה. באו בשלוש וחצי

ש: מה זה היה הבית הזה, בית קפה? מה זה?

ת: לא, בית רגיל

ש: בית פרטי?

ת: בית פרטי של איזה, אני לא יודעת של מי. לא ידענו של מי. נכנסנו וישבנו מאה איש ביחד, וצעקות

ומהומות וילדים ומבוגרים, אתה יודע. היה מאוד קשה. אחר כך באו בשלוש, שלוש וחצי ואמרו לנו -

תתכוננו.

ש: מי זה באו?

ת: אני את האמת לא יודעת. כנראה סוכנות, מאמריקה או לא יודעת, המוסד. האמת אני לא יודעת.

ש: לא הכרת את האנשים?

ת: לא, בטח שלא.

ש: הם גם לא היו אנשי בירות ... של בירות?

ת: בטח שלא. רק רב הקהילה היה.

ש: רב הקהילה היה מי?

ת: הרב חכם שחאט (?) שרם.

ש: אהה. הוא היה אז רב הקהילה?

ת: הוא בא עם האנשים האלה.

ש: הם דיברו באיזו שפה?

ת: הוא דיבר איתנו בערבית. הוא אמר לנו – תצאו כל אחד ... באו עם רשימת שמות

ש: מי בא? האנשים האלה?

ת: מישוהו בא עם רשימת שמות ואומר – כל אחד שיוצא השם שלו שיקח כסא ויצא החוצה. אז קראו את כל האנשים, את כל הנשים, עד שהגיע התור שלנו. אחותי ואני לקחנו כסאות, יצאנו החוצה, ראינו משאית גדולה של קירור דגים מחכה בחוץ. עמדו שניים וכיוונו, תפסו את האנשים והעלו אותם עם הכסאות. אנחנו נכנסנו למשאית קירור דגים, שמו את המאה איש ביחד ועשו פתח קטן בשביל האויר. למאה איש.

ש: מאה איש בתוך משאית אחת?

ת: משאית אחת של קירור דגים.

ש: זו בטח היתה משאית ענקית.

ת: האמת אני לא זוכרת, אבל היא היתה צריכה להיות משאית גדולה.

ש: מאה איש?

ת: מאה איש בתוך משאית.

ש: בטח היו שם זקנים וילדים.

ת: יש כאלה שהתעלפו, זקנים. בערך שעה וחצי עד שהגענו לשדה התעופה.

ש: איזה שדה תעופה? של בירות?

ת: של בירות. היה אחרינו ג'יפ של צבא לבנון עם נשק ...

ש: איך את יודעת?

ת: ראינו.

ש: אה כשהוא בא ונעמד שם

ת: נסע אחרינו.

ש: ולפניכם גם כן?

ת: כשבאנו מבירות גם כן נסע אחרינו. ג'יפ עם חימוש.

ש: אה, את מתכוונת כשנסעתם באוטובוסים מסוריה? גם מאחורה?

ת: כן. הוא בא מאחורה. אנחנו עברנו את כל הכפרים של המחבלים שהיו שם כדי להגיע לשדה התעופה. לקחה לנו הדרך כמעט שעה, שעה וחצי. לאחותי היה תינוק אחרי ברית. שמו אותו בסל קטן, אחותי נתנה לו ... קטן ושמו אותו בתוך המשאית שינשום יותר אוויר. ילד אחרי ברית. היתה נסיעה מאוד, המשאית הזו הרגה את האנשים. היו צעקות, היו קללות והיו אנשים שנחנקו, אחד שניים שהתעלפו מחוסר אוויר. אנשים אמרו להם – אפילו שיתפסו אותנו המחבלים, תורידו אותנו, אנחנו לא יכולים להמשיך במשאית הזו.

ש: היה עם מי לדבר בפנים?

ת: את האמת אני לא זוכרת אם היה בפנים איזה איש ששמר עלינו, איזה בן אדם. את האמת אני לא זוכרת. אבל אמרו – תוציאו אותנו, אנחנו לא רוצים. עד שהגענו לשדה התעופה. פתאום, אחרי שהגענו,

רבע שעה נשארנו במשאית, נחת מטוס. המטוס נחת כמעט ליד המשאית, כמעט. כמה שאפשר קרוב.

ראינו בשדה התעופה היו טנקים

ש: בשדה התעופה מסביב היו טנקים?

ת: כן, טנקים של צבא לבנון. היו שם טנקים ושניים שלושה בריונים מתחת למשאית שנזרוק את עצמנו

והם יתפסו אותנו, שנרד.

ש: כן, אנשים חזקים. מי אלה היו?

ת: אני לא יודעת. מאיפה יודעים? אף אחד לא יודע, לא רק אני. הורידו אותנו אחד אחרי השני ועלינו

למטוס. עלו כמו עדר, מה אני אגיד לך, כמו עדר שנתנו לו חופש. לפני שעלינו למטוס הזה לא ידענו מה

זה מטוס. לא היה לנו בסוריה, לא נתנו לנו. לא ידענו מה זו נסיעה, לא ידענו מה זה מטוס. אנחנו נכנסנו,

פתאום הדיילות שואלות אותנו – לאן אתם נוסעים? לא ידענו כלום. לאן אנחנו נוסעים. מה זה מטוס? לא

ידענו כלום.

ש: את אומרת שהיו שם דיילות?

ת: היו דיילות.

ש: איזה מטוס זה היה?

ת: אתה חושב שבחושך בשלוש בלילה אני אדע איזה מטוס? אני מתארת שזה היה אולי בואינג שבע ...

ש: לא, אני מתכוון מאיזו חברת תעופה?

ת: לא יודעת.

ש: לא יודעת. הדיילות באיזו שפה דיברו?

ת: דיברו אם אני לא טועה אנגלית. יכול להיות אנגלית, יכול להיות צרפתית. אני לא יודעת, האמת.

ש: בכל אופן הדיילות לא דיברו עברית.

ת: לא. המטוס הזה, יש הרבה סיפורים בתוך הזה. אי אפשר לספר הכל.

ש: אבל במטוס נתנו לכם לשתות, לאכול.

ת: נתנו לנו אוכל ושתייה ואחר כך הורידו אותנו, לקח אותנו לצרפת.

ש: אה, המראתם כל המאה

ת: המראנו כל המאה וירדנו בצרפת.

ש: כן.

ת: בצרפת באו שני אוטובוסים גם כן לשדה התעופה

ש: רגע, תרשי לי שאני קוטע אותך. במטוס עצמו עוד פעם בדקו אתכם שמות ווידאו שכולכם נמצאים?

לא בדקו כל כך או שאת לא זוכרת?

ת: יכול להיות. לא זוכרת. ירדנו ולקחו אותנו

ש: נחתתם בפאריז?

ת: בפאריז. מפאריז באו אוטובוסים ולקחו אותנו ליער בולון, לבית של משפחת רוטשילד. בית גדול מאוד

...

ש: של משפחת רוטשילד? איך את יודעת?

ת: אמרו.

ש: אה, אמרו שם?

ת: אז באו ושמו לנו שולחן אוכל ואמרו לנו להתרחץ ולאכול. הביאו לנו אוכל. באו אנשים מהג'וינט ובאו אנשים מהשגרירות ולא יודעת, כל מיני אנשים. תסלח לי, היינו מאוד טפשים ותמימים. לא ידענו כלום. מה זה ג'וינט, מה זה שגריר. לא ידענו כלום.

ש: השגריר הישראלי גם היה שם?

ת: לא יודעת. באו ודיברנו איתנו, מישהו אמר לנו שאם מישהו רוצה או להישאר בצרפת או לנסוע לאמריקה או ללכת לפה. באו והציעו לי להביא את הילדים ולבוא לקיבוץ.

ש: זאת אומרת היו מין פקידים כאלה, פקידי סוכנות כאלה?

ת: לא יודעת כלום.

ש: תראי, זו נקודה מאוד מעניינת, כי את אומרת שהציעו לך. זאת אומרת ישבתם מול פקיד או פקידה ושאלו אתכם מה אתם רוצים?

ת: לא. ... מסתובבים ושאלו, אני חושבת, הכי הרבה זה הג'וינט. אני חושבת. שאלו אותנו כל מיני שאלות, איך הגעתם, כל מיני שאלות. ישבנו עד חמש אחר הצהריים בבית הזה.

ש: היתה אבטחה מסביב? מישהו שמר עליכם?

ת: לא יודעת. לא יצאנו החוצה ...

ש: תמיד בתוך הבית. זו היתה וילה ענקית אני ...

ת: וילה מאוד ענקית והיינו בפנים, כן. אחר כך, בחמש

ש: רגע, אבל את אומרת ששאלו כל אחד לאן הוא רוצה, נכון?

ת: לא, לא לאן הוא רוצה. ברור שאנחנו באים, מי שרוצה שלא לבוא לישראל.

ש: אה, שאלו אם יש מישהו שלא רוצה להגיע?

ת: כן. היו אני חושבת משפחה או שתיים שהן מראש לא התכוונו לבוא לישראל, אז אמרו להם אני חושבת.

ש: כל היתר כן רצו להגיע לישראל?

ת: הגיעו כולם לפה, אבל אחר כך הרבה עזבו.

ש: כן, אני יודע. אבל בשלב הזה, כמה משפחות היו מכל מאה האיש האלה. כמה משפחות בערך היו?

ת: כמה יכול להיות? אנחנו משפחות ברוכות ילדים. אז לא יודעת כמה. עשרים, עשרים וחמש. לא יודעת בערך כמה.

ש: זאת אומרת מכל עשרים וחמש המשפחות האלה, שתי משפחות לא רצו להגיע ארצה?

ת: אני חושבת, משפחה או שתיים. מראש הן באו לפה בשביל לעזוב.

ש: הבנתי. אז אוקיי, מה קורה לאחר מכן? כמה זמן אתם נמצאים בבית הזה?

ת: עד חמש אחר הצהריים.

ש: למחרת?

ת: לא. הגענו בבוקר. לפנות בוקר הגענו. עד חמש אחר הצהריים.

ש: באותו יום?

ת: באותו יום. אז לקחו אותנו עוד פעם בשדה התעופה והורידו אותנו במבשרת ציון ליד ירושלים.

ש: רגע, את כבר רצה קדימה. לשדה התעופה של פאריז הובילו אתכם עוד פעם, נכון?

ת: כן.

ש: "אורלי"?

ת: את זה אני לא יודעת.

ש: ואתם טסים הפעם עם איזה מטוס?

ת: לא יודעת. ... אייר-פראנס. לדעתי צריך להיות, אני לא יודעת.

ש: לדעתי צריך להיות אל-על, אבל לא חשוב.

ת: יכול להיות אל-על. את האמת

ש: הדיילות איך דיברו שם? בעברית? את לא זוכרת?

ת: היינו מבולבלים, היינו מותשים, לא יודעת. תשמע, הרבה יותר מכל לא היתה לנו מודעות לכלום. לא

לנסיעות ולא לאנשי סוכנות. מה זה סוכנות ומה זה ... לא ידענו כלום. היינו מנותקים, לא ידענו. כאילו,

סליחה על הביטוי, טפשים, לא יודעים כלום.

ש: הבנתי. אז אתם מגיעים לשדה התעופה בלוד, נכון?

ת: כן.

ש: מה קורה בשדה התעופה בלוד?

ת: בלוד הכניסו אותנו לאיזה אולם גדול

ש: את זוכרת את התאריך שהגעת ללוד?

ת: כן, באותו יום. כולם מהלילה עד הבוקר. הגענו לישראל ב-7 בינואר '74. אז היו באמת אנשי סוכנות

ותיחקרו כל אחד כמה כסף שילם ואיך בא. היו איזה שניים, שלושה אנשים שתיחקרו

ש: שלושה פקידים?

ת: שלושה פקידים שתיחקרו את כל המאה איש. אבל לא ידענו על מה בכלל. אחר כך נודע לנו שהחזירו

קצת כסף לאנשים.

ש: שאלו אתכם כמה שילמתם עבור המברית, כמה עלתה לכם המונית? כל ההוצאות שלכם בדרך.

ת: כן. כל מיני שאלות, איך הגעתם, מאיפה נסעתם. כל מיני שאלות.

ש: גם בדקו את הזהות שלכם? כלומר מי אתם? תעודות סוריות אם היו לכם?

ת: לא היתה שום תעודה עלינו. איך שבאנו, אנחנו לא יצאנו עם תעודות.

ש: אז שאלו אתכם, הם פשוט וידאו שאתם זה אתם וכמה הוצאתם. מה קרה לאחר מכן? קיבלתם תעודות

עולה?

ת: אני במיוחד קראו לי בפנים לחדר. היו שניים שלושה פקידים שם ודיברו איתי בצרפתית. שאלו אותי

ואמרו לי שיש לי דירה מרוהטת. אני לא יודעת אם התכוונו לדירה שלי או לשכירות, אני לא ידעתי אותו

הזמן. אמרו לי שיש לי דירה מרוהטת בתל אביב. אני הייתי מקרה מיוחד. המקרה שלי היה מוכר בישראל

ועשו הפגנות פה בגלל המקרה הזה. היה ידוע להם שאני נמצאת עם הקבוצה הזאת שבאה מסוריה. אתה

רואה שאנחנו לא הבנו כלום. מה זה תל אביב? מה זה חולון? מה זה בת ים? אני פשוט עניתי להם ואמרתי שאני לא יודעת כלום ושאני רוצה ליד אחותי. ככה אמרתי להם.

ש: איפה אחותך גרה?

ת: רוזט היתה גרה ברחוב ההסתדרות בחולון. אמרתי שאני רוצה ליד אחותי. אז נתנו לי באמת. אני חשבתי ליד אחותי, זאת אומרת איך שהיינו בסוריה, מעבר לכביש. אבל אני הייתי צריכה אוטובוס בשביל להגיע לאחותי.

ש: בסוף נתנו לך דירה בחולון?

ת: נתנו לי. אני מרוב טפשות לא יודעת כלום.

ש: איזו דירה? בשכירות באמת ...

ת: בשכירות. אבל כנראה שהסוכנות שילמה עבור המקרה שלי.

ש: כמה זמן?

ת: חייתי בדירה שנה וחצי. אחר כך העבירו אותי לדירה אחרת של עמידר. הייתי בדירה של עמידר איזה שנתיים.

ש: איפה?

ת: גם בחולון. בשכונה אחרת. אחר כך, כשעמדתי להתחתן עם הבן-אדם הזה, כהן יעקב, אז אני באתי ותמכו בי כמו אלמנת חייל שנפל בישראל. תמכו בי כלכלית מכל הבחינות.

ש: כל מה שמגיע לאלמנת צה"ל?

ת: נכון.

ש: את כל הזכויות את קיבלת?

ת: את כל הזכויות קיבלתי.

ש: דרך מי?

ת: דרך הסוכנות.

ש: הסוכנות או משרד הביטחון?

ת: משרד הביטחון והסוכנות וכל המקומות האלה. אני הייתי בהרבה מקומות שראינו אותי ושאלו אותי מה היה בעלי, אם היה לו קשר עם ישראל ואני אמרתי שהאמת שלא היה לו קשר. לא יודעת לשקר, אם היתה לו פעילות ובגלל זה הרגו אותו. אבל לא, אני דיברתי את האמת.

ש: את לא ידעת פשוט?

ת: ידעתי. לא היתה לו

ש: לא היתה לו שום פעילות?

ת: מה פתאום. הם בסוריה לשום בן-אדם (לא הרשו) פעילות מחוץ לסוריה. אין, לא קיים. זה היה משטר מאוד נוקשה, מאוד חזק. לא יכלנו לזוז ימינה ושמאלה.

ש: כמה זמן יכולת לחיות בבית הזה שקיבלת מעמידר בלי לשלם? שילמת שכירות?

ת: יכול להיות ששילמתי שכירות נמוכה מאוד. תמכו בי הרבה. הסוכנות תמכה בי. בבית השני עזרו לי. כשהכרתי את הבן-אדם ועמדתי להתחתן, אז הוא הציע לי ואמר לי – תקני את הדירה. הלכתי לקנות את

הדירה. את האמת, הם עזרו לי בכסף. נתנו לי מענק והלוואה ממשרד הביטחון בריבית מאוד נמוכה ולא צמודה. עזרו לי מאוד בקניית הדירה והכסף. הדירה ישנה עד עכשיו.

ש: ... שלך?

ת: כן.

ש: מבחינת הינוך לילדים?

ת: שמתי אותם בבתי הספר. הם לא התעניינו בזה.

ש באילו בתי ספר?

ת אני שמתי אותם, בהתחלה שמתי אותם בבית ספר בחולון.

ש: דתי?

ת: דתי. אחר כך העברתי אותם, הקטן היה בן שלוש וחצי, אז את הגדולים שמתי בפנימיה. קודם בראשון לציון.

ש: פנימיה דתית?

ת: פנימיה דתית.

ש: איזו?

ת: לא זוכרת את השם שלה.

ש: בכל אופן בראשון לציון.

ת: כן. איך קוראים לשכונה בראשון לציון? לא זוכרת פשוט. אחר כך העברתי אותם. הבן האמצעי היה בגבעת שמואל בפנימיה שם.

ש: דתית כמובן.

ת: דתית, כן. השני היה בכפר עליה בפתח תקווה, היותר גדול. מוסד עליה, כפר עליה, לא זוכרת.

ש: אבל מקום דתי גם כן?

ת: כן, דתי.

ש: היה חשוב לך שהם יהיו, יתחנכו במוסדות דתיים?

ת: אנחנו העדפנו כי הרקע שלנו מסורתי.

ש: מבחינת פרנסה למשל? עבודה? ממה התפרנסתם?

ת: קודם שנתנו לי הסוכנות, שלחו אלי אחים שלי, הם תמכו בי משם.

ש: אחים שלך מאיפה?

ת: מברזיל.

ש: אה, מברזיל, כן.

ת: אחרי שהכירו בי והתחילו לשלוח לי משכורת

ש: את קיבלת משכורת חודשית? ממי?

ת: ממשרד הביטחון. אז הפסיקו לשלוח לי האחים שלי.

ש: עכשיו אני מבין שהיית צריכה קצת להיאבק כדי שיכירו בך כאלמנת

ת: את האמת נאבקתי אבל לא הרבה. פשוט גיסי היה פה ואחותי היתה פה

ש: איזו אחות?

ת: רוזט.

ש: זו שעובדת בבנק לאומי?

ת: נכון, כי אני לא דיברתי עברית. אז הלכו כמה פעמים איתי לכמה מוסדות שסיפרתי את הסיפור שלי. אחרי כמעט שנה שהייתי פה התחילה לבוא תמיכה ונתנו לי אפילו רטרואקטיבי. מאז שיצא החוק של הרוגי מלכות.

ש: את קיבלת את זה במסגרת הרוגי מלכות?

ת: כן.

ש: הרוגי מלכות זה נדמה לי במסגרת מה שנקרא החוק לאסירי ציון והרוגי מלכות?

ת: כן.

ש: זה ביטוח לאומי?

ת: כן. האמת אני לא יודעת מאיפה הגיע אלי הכסף. הגיע הכסף, כן.

ש: כן, אבל בדרך כלל רשום מי נותן את הכסף. משרד הביטחון או ביטוח לאומי? לא זוכרת? אוקיי, בסדר. בכל אופן בהתאם לחוק הזה?

ת: כן.

ש: ומאז אני מבין, מה קרה לאחר מכן? יצאת לעבודה? הציעו לך עבודה?

ת: לא, הם לא הציעו. מרוב שעמום חיפשתי עבודה. אז עבדתי איזה חצי יום קופאית בסופרמרקט.

ש: בחולון?

ת: כן, בקופה. ליד רוזט.

ש: ליד הבית של אחות שלך?

ת: כן.

ש: עכשיו תגידי לי, כשמגיעים בדרך כלל לארץ, אז נותנים חצי שנה אולפן ללמוד עברית.

ת: כן, נתנו לי אולפן. אני אחרי שנה הלכתי לאולפן. אני חושבת איזה ארבעה חודשים.

ש: רק אחרי שנה?

ת: כן, אחרי שהתארגנתי. אחרי שהסתדרתי. היו המון סידורים, המון ריצות, קניית דברים לבית. היו המון דברים לסדר. עולים חדשים זה לא פשוט.

ש: מאיפה היה לך כסף באמת בהתחלה לקנות רהיטים?

ת: לא קניתי רהיטים. קניתי יד שניה משהו ככה. אני זוכרת עכשיו שאחותי שבאה לפני, לילי, היא היתה קשורה מאוד לויצ"ו. אז באו מויצ"ו והביאו לי דברים.

ש: אז קיבלת עזרה מויצ"ו?

ת: מויצ"ו. בגדים, דברים. קיבלתי מויצ"ו וקניתי משומשים בהתחלה. הסתדרנו פחות או יותר. את המיטות הביאו מהסוכנות. נתנו לנו מיטות ומזרנים מהסוכנות. שולחן, איזה סיר, איזה מחבת, דברים פשוטים.

ש: כלי מטבח. הכל מהסוכנות?

ת: כן, בהתחלה.

ש: היית צריכה לנסוע להביא את זה?

ת: לא, הם הביאו הביתה.

ש: אה, הם הביאו אלייך אפילו הביתה?

ת: כן.

ש: הבנתי. אז את אומרת אחרי שנה למדת ארבעה חודשים באולפן ורק לאחר מכן יכולת לצאת לעבודה?

ת: כן.

ש: מתי התחלת לצאת לעבודה? כמה זמן מאז שהגעת ארצה?

ת: יכול להיות שנה וחצי.

ש: שנה וחצי. אוקיי. אז את עובדת וגרה. מה קורה בהמשך? את חיה בבית, אבל אני מבין שהיום את כבר

לא חיה באותו מקום.

ת: כן.

ש: כמה זמן לאחר מכן, אני מבין שהתחתנת בשנית?

ת: אחרי כמעט חמש שנים.

ש: אחרי חמש שנים את מתחתנת בשנית ואני מבין שמאז את גרה פה בתל אביב.

ת: כן.

ש: באופן כללי ככה לסיכום, כשאת משווה את מה שנתנו לך לעומת האחרים, איך האחרים התארגנו? כל

המשפחות האחרות הרי גרו באזור שלך פחות או יותר, לא?

ת: לא. בישראל? לא, לא באזור שלי. כל אחד שלחו אותו למקום אחר.

ש: לאן שלחו את האחרים?

ת: לא יודע. אחותי נדיה היתה גם לידי.

ש: בחולון? ברחוב ההסתדרות?

ת: לא, לא ברחוב ההסתדרות. אמרתי לך לא.

ש: אה, בשכונה ליד?

ת: שכונה ליד, כן. נאות רחל. לא נאות רחל. היינו ברחוב

ש: רמת רחל?

ת: רחוב העצמאות בחולון קראו לו רחוב האומות. עכשיו העצמאות קוראים לו.

ש: זה בשכונה מסויימת בחולון?

ת: שכונה חדשה, עוד היתה בבניה.

ש: איך קראו לה לשכונה הזו?

ת: לא יודעת.

ש: לא חשוב, אני יכול למצוא. זו היתה שכונה של עולים חדשים?

ת: לא. ... אני ואחותי היינו שם. היו תושבי ישראל.

ש: תושבים ותיקים.

ת: ותיקים, כן.

ש: אני מתכוון זו היתה שכונה טובה?

ת: כן.

ש: זה מה שרציתי לדעת.

ת: כן.

ש: אוקיי. מה קרה עם האחרים את לא יודעת?

ת: לא. התפזרו. פיזרו אותם.

ש: הילדים שלך ברוך השם אני מבין כבר גדולים היום?

ת: כן.

ש: הם כולם היום, וגם את אני מתאר לעצמי, שומרים על המסורת, נכון?

ת: כן.

ש: מהבחינה הזו נשאתם שומרי מסורת?

ת: נכון.

ש: יש לך קשר עם הארגון של יוצאי חלב?

ת: מה זאת אומרת? עם מורשת.

ש: עם מורשת, כן, עם הארגון.

ת: אני מקבלת כל הזמן הזמנות לאירועים, אבל כמעט ואני לא ... אני מכירה את יושב הראש שם, מכירה את כל האנשים שם.

ש: את באת לשם? הציעו לך עזרה?

ת: מהמורשת לא הציעו לי עזרה.

ש: הארגון של חלב?

ת: הארגון לא היה קיים. אחר כך התארגן. לא היתה מורשת, לא היתה.

ש: כשאת הגעת לא היה, לא היתה מערכת שנותנת עזרה?

ת: היתה מערכת שנותנת עזרה אבל מאוד מצומצמת ולי כמעט שלא נתנו. באו אחד שניים בדקו את המצב שלי ואמרו לי – לכי תהיי תופרת. אז אחותי רוזט צעקה עליהם, אמרה להם – אתם תדעו עם מי אתם מדברים. אנחנו לא אנשים פשוטים, אנחנו אנשים משכילים. איפה אתם שולחים את אחותי, להיות תופרת? אנחנו לא מאלה.

ש: רגע, אני רוצה להבין, מתי זה היה שבאו אליך מהארגון שניים כדי לבדוק

ת: חודשיים, שלושה אחרי שהגעת.

ש: אז כן באו מהארגון לבדוק מה מצבך?

ת: כן. הציעו לנו עזרה סמלית מאוד קטנה, אבל אנחנו לא רצינו אפילו. רוזט דיברה איתם ואמרה להם – אנחנו לא מהאנשים שאתם חושבים שאנחנו מגיעים (שאומרים להם) לכי לתפירה ולכי להיות פועלת. אנחנו לא מהאנשים האלה. אז אחר כך אני עבדתי בסופרמרקט, אבל לא קודם. מרוב שעמום. כי אנחנו

בדרך כלל לא היו לנו מקצועות. אנחנו לא עבדנו ולא נתנו לנו להיות משכילים מאוד. לא היינו. הגענו עד בגרות ונשרנו, זהו. אין יותר.

ש: אז את אומרת לי שלאחר מכן לא הביאו אותך להרצאות או לכל מיני דברים שתספרי על המצב ת: האמת הייתי באיזה מקום, שניים. רצו לקחת אותי, היה פעם בזמן שהיו שבויים של ישראל, בזמן מלחמת הכיפורים, כשעשו משא ומתן על השבויים, פעם אחת היה קיסינג'ר פה. שר החוץ היה ש: מארצות הברית.

ת: מארצות הברית, אז ד"ר דוד סילברה, הבן-דודה שלי, רצה לארגן לי פגישה עם ד"ר קיסינג'ר שאני אספר על יהודי סוריה. הוא אמר – תכיני איזה משהו בצרפתית ותדברי איתו. אני נסעתי לירושלים והייתי אצל משפחת הרצוג.

ש: שהיה אז הנשיא?

ת: לא יודעת. אני לא ידעתי כלום אז. הייתי אצלם וישבתי כמעט יום שלם שם, מחכה שיקראו לנו שניסע. אחר כך מקבלים טלפון ואומרים שההורים של השבויים לקחו את כל הזמן ולא נשאר לו זמן לפגוש אותנו, וחזרתי לתל אביב.

ש: סיפרת לי קודם גם על איזה סרט?

ת: כן.

ש: איזה סרט זה היה?

ת: זה היה סרט, דיברתי בערבית, זה היה חודש או חודש וחצי אחרי שבאתי, אז לא

ש: מטעם מי עשו את הסרט הזה?

ת: לא יודעת. את זה הביא דוד.

ש: דוד סילברה?

ת: כן.

ש: במסגרת בית התפוצות את אומרת לי שיש שם סרט?

ת: יש בבית התפוצות. אבל מאיזה טעם בא, מאיזה אירגון באו ועשו לי את הראיון הזה, אני לא יודעת.

ש: ראינו אותך לגבי החיים בחלב?

ת: ראינו אותי לגבי המקרה שלי.

ש: באופן מיוחד המקרה שלך?

ת: כן.

ש: הבנתי. את חיברת משהו, איזה מאמר או ספר?

ת: לא.

ש: שום דבר לא כתבת?

ת: לא.

ש: היום ברוך השם אני מבין שאת סבתא כבר?

ת: עוד לא. לצערי הרב עוד לא. הילדים שלי נמצאים שלושתם בארצות הברית. אני בשבוע שעבר באתי מארצות הברית.

ש: ביקרת אצלם?

ת: כן. הם גמרו צבא שלושתם בארץ ונסעו.

ש: במה הם עוסקים שם?

ת: תכשיטים.

ש: כשאת אומרת ארצות הברית את מתכוונת בטח ברוקלין בניו-יורק?

ת: נכון.

ש: הבנתי. איך את מסכמת כאן את הקליטה שלך? איך קלטו אותך לדעתך?

ת: אני מבחינתי, הקליטה שלי הייתה בסדר. התחשבו בי. למען האמת. אולם הקליטה בכלל היא קשה. אני

קשה היה לי עד שהתארגנתי. אבל הקליטה שלי לעומת אחרים אני חושבת שהייתה קליטה נוחה יותר.

ש: התחשבו בעובדה, במקרה שקרה?

ת: כן.

ש: אם אני לא טועה אמרת שהתחשבו בך כאילו את אלמנת צה"ל?

ת: כן.

ש: אותם תנאים?

ת: אותם תנאים. היתה לנו זכות לקנות אוטו ... את כל הזכויות היו לי.

ש: גברת סלי, אני מאוד רוצה להודות לך על הראיון שנתת.

ת: תודה רבה לך.